

Het ommetje 'De 4 landgoederen'

Bomen en struiken langs de route

Versie 1.0 maart 2008

Bij de oprichting van de 4 landgoederen zijn grote delen nieuw bos geplant. Naast de duizenden bomen en struiken in vele soorten die reeds op de terreinen aanwezig waren zijn er ongeveer 17500 bomen en struiken in meer dan 50 soorten op diverse percelen nieuw aangeplant. De variatie in soortenrijkdom alswel in leeftijd van de bomen en struiken is daardoor zeer groot.

Langs de route zijn diverse bomen gemarkeerd met een bordje waarop de naam van de boom.

Meer informatie over deze bomen vindt u hieronder.

In een perceel op het landgoed Schandelose Heide is in de nieuwe aanplant een Natuurpad uitgezet waar ook de diverse bomen en struiken gemarkeerd zijn met hun naam.

De start van dit Natuurpad is bij de Scharrelhut waar u meer informatie vindt, kunt rusten en eventueel kunt schuilen.

Heeft u aanvullingen, wetenswaardigheden of andere interessante informatie over de bomen en struiken langs dit Ommetje mail het dan aan ommetje@strixaluco.nl.

Zie voor informatie over de hoogstamboomgaard langs de route: [D'n Alde Bekker](#)

Overzicht van de beschreven soorten.

(klik op de naam om naar de beschrijving te gaan, op ga terug naar deze tabel)

Zomereik (<i>Quercus robur</i>)	Tamme kastanje (<i>Castanea sativa</i>)
Wintereik (<i>Quercus petraea</i>)	Paarden-(wilde-)kastanje (<i>Aesculus hippocastanum</i>)
Moeraseik (<i>Quercus palustris</i>)	Grove den / Vliegden (<i>Pinus sylvestris</i>)
Amerikaanse eik (<i>Quercus rubra</i>)	Spar / Fijnspar (<i>Picea abies</i>)
Vlier (<i>Sambucus nigra</i>)	Vuilboom - Sporkehout (<i>Rhamnus frangula</i>)
Okkernoot / Walnoot (<i>Juglans regia</i>)	Treurpeer / Wilgepeer (<i>Pyrus salicifolia 'Pendula'</i>)
Brem (<i>Cytisus scoparius</i>)	Berk / Ruwe Berk (<i>Betula pendula</i> syn. <i>Betula verrucosa</i>)
Lijsterbes (<i>Sorbus aucuparia</i>)	Linde (Hollandse) (<i>Tilia europaea</i>)
Meidoorn (<i>Crataegus monogyna</i>)	Hazelaar / Hazelnoot (<i>Corylus avellana</i>)
Beuk (<i>Fagus sylvatica</i>)	Kamperfoelie - Wilde (<i>Lonicera periclymenum</i>)
Robinia (<i>Robinia pseudoacacia</i>)	Italiaanse populier (<i>Populus nigra 'Italica'</i>)
Gelderse roos (<i>Viburnum opulus</i>)	Krentenboompje (<i>Amelanchier lamarckii</i>)
Els (<i>Alnus</i>)	Wilg / Knotwilg (<i>Salix</i>)

Beschrijving, met de wetenswaardigheden, van enkele bomen en struiken die op de landgoederen aanwezig zijn.

Zomereik (*Quercus robur*) 🟡

Knoestige sterk vertakte boom die afhankelijk van z'n omgeving zeer oud (500 tot 1200 jaar) en soms wel 40 meter hoog kan worden.

Kenmerk Bladeren: Eirond, vaak dofgroen, onregelmatig gelobd, de grootste breedte boven het midden, onderkant met verspreide haren, later kaal, een afgeronde of iets hartvormige voet, 2 oortjes, een zeer korte bladsteel (minder dan 1 cm). De eivormige tot ovale eikels staan met 2 tot 6 bijeen op steeltjes en zijn tot hooguit een derde omsloten door het napje dat met kleine driehoekige schubben is bezet.

Het hout is zeer duurzaam, ook onder water, vrij hard en een prima constructiemateriaal, zowel buiten (scheepsbouw) als binnen (meubels). De takken worden ook gebruikt als geriefhout voor hekpalen, omheiningen en bonenstaken. Takkenbossen werden gebruikt voor het stoken van bakkersovens. De nog gladde schors van jonge bomen bevat veel looistof, de schors werd vermalen tot eek of run, dat in de leerlooierij gebruikt werd. De eikels werden benut als varkensvoer. Om boerderijen op de zandgronden plantte men vroeger Zomereiken als bliksemafleider. Bij de Germanen was de boom heilig, zij hielden er hun vergaderingen onder.

Wintereik (*Quercus petraea*) 🟡

De wintereik kan 30, zelfs 40 meter hoog worden en heeft een zwaar vertakte, enigszins ronde kroon.

Kenmerk Bladeren: Eirond, van onderen behaard op de nerven met name op de hoofdnerf, de grootste breedte ongeveer in het midden, bladinsnijdingen tamelijk ondiep en afgerond, glanzend donkergroen, aan de voet wigvormig versmald, bladsteel 1 tot 3 cm. De eivormige ongesteelde eikels staan met meerdere bij elkaar en worden voor een derde tot een vierde omsloten door het napje.

Het hout is even waardevol als dat van de Zomereik. Eikenhout werd vroeger gebruikt bij het smelten van ijzererts. Het zorgde voor een gelijkmatig brandend vuur voor de smeltovens. Eikenschors bevat veel looizuur, een stof die gebruikt werd voor het looien van leer uit huiden.

Moeraseik (*Quercus palustris*) 🟡

Een redelijk snel groeiende boom met een rechte stam die 20 tot 25 (soms wel 40) meter hoog wordt. Kenmerkend bij deze soort is het doorzakken van de onderste takken bij volwassen exemplaren. De kleine eikels zijn maximaal voor een derde omsloten door napjes die dicht bezet zijn met kleine aanliggende schubben.

De moeraseik heeft smalle diep ingesneden bladeren met aan elke zijde 2 tot 4 lobben. Het blad is 7 tot 10 cm lang, heeft een 2 tot 5 cm lange bladsteel en een wigvormige voet. De boom loopt in het voorjaar uit met rode scheuten, die na een maand verkleuren naar donkergroen.

De boom is ongeschikt voor kalkrijke gronden en in tegenstelling tot wat de naam zou doen vermoeden is de boom minder geschikt voor natte, moerasachtige gronden. De boom kan echter wel korte tijd tegen overstromingen. De bladeren hebben een opvallend mooie, dieprode herfstkleur. De kwaliteit van het hout is minder in vergelijking met dat van de andere eikensoorten.

Amerikaanse eik (*Quercus rubra*) 🟡

Lijkt veel op de moeraseik. Vooral bekend om de mooie rode herfstbladeren. De bladeren zijn langwerpig en kunnen soms wel 20 cm lang worden. Ze hebben een wigvormige bladvoet en 4 tot 5 spitse, getande lobben. De uiteinden lijken kleine kammetjes. De bladstelen zijn geel en 2 tot 5 cm lang. De bladkleur wordt van bleekgeel tot donkergroen aan de bovenzijde en bleekgrijs aan de onderzijde. In de herfst zijn de bladeren dofrood of roodbruin. Doordat de Europese Eiken traag groeien, ze hebben wel 100 jaar nodig om tot volle wasdom te komen, is de veel sneller groeiende Amerikaanse Eik sterk in opkomst gekomen.

De kwaliteit van het hout is minder in vergelijking met dat van de andere eikensoorten. Een nadeel van de soort is dat de boom een brede en dichte kroon vormt en daardoor onder bosomstandigheden andere boomsoorten verdringt en geen ondergroei toelaat. Er zijn beheerders die vinden dat deze soort in onze bossen niet thuishoort en deze daarom willen kappen.

Okkernoot / Walnoot (*Juglans regia*) 🌳

De okkernoot, ook wel Gewone walnoot of Perzische walnoot genoemd, wordt al vele eeuwen geplant vanwege de grote economische waarde van het hout en de goed smakende noten. Deze boom is inheems in Zuid-Europa op de Balkan, Zuidwest- en Centraal-Azië tot de Himalaya en in Zuidwest-China. In Amerika wordt de boom ook wel "English Walnut" genoemd. De boom wordt 15 tot 30 meter hoog en heeft een ronde onregelmatige kroon. In de Griekse mythologie wordt *Carya* door de God Dionysos in een notenboom veranderd. De notenboom staat daarom voor het symbool van de wijsheid. Karyatiden zijn vrouwenbeelden van notenhout in de vorm van kolommen van de tempel van Arthemis Karyatis.

Onder het christendom werd de okkernoot een boom van de duivel en symboliseerde macht en wellust. Men geloofde dat je ernstig ziek kon worden als je onder de boom in slaap viel. Met zijn dicht bladerdak is de notelaar een ideale en karaktervolle schaduwboom. Vliegen en muggen hebben een hekel aan de geur van de aromatische bladeren. Vandaar dat men op boerderijen vaak een notelaar aantreft in de nabijheid van een mesthoop. Notenhout is een klassiek meubelhout, heel makkelijk te bewerken.

Treurpeer / Wilgepeer (*Pyrus salicifolia 'Pendula'*) 🌳

De *Pyrus salicifolia 'Pendula'* of treurperelaar is een opvallende verschijning. Niet alleen de witte bloei, maar ook de grijsviltige bladeren vormen zijn aantrekkelijkheid. De witte bloemen verschijnen in april, gelijktijdig met het verschijnen van de bladeren, gevolgd door 2 tot 3 cm lange vruchten. De takken zijn dun en hangend en bezet met smalle, lange grijsviltige bladeren.

Brem (*Cytisus scoparius*) 🌳

Brem werd gebruikt om bezems van te maken door de takken om een stok te binden (in het Engels betekent broom zowel brem als bezem). Ook de Romeinen kenden deze toepassing al. Heksen zouden de brem gebruiken voor hun heksenbezem, in andere streken werd de Brem juist als een afweermiddel tegen heksen gezien. In Engeland plantte men Brem langs stukjes grond waar schapen graasden, zodat de dieren de bloemen en jonge scheuten aten en zo gezond bleven. Brem bevat een alkaloid dat slangengif kan neutraliseren. Van de jonge scheuten en bloemen werd ook een verzachtende thee en wijn bereid. De as van de brem werd, gemengd met wijn, gebruikt tegen waterzucht.

Hazelaar / Hazelnoot (*Corylus avellana*) 🌳

De hazelaar is familie van de beuk en komt hier met één uitzondering, de boomhazelaar (*Corylus colurna*) in struikvormige soorten zoals de *Corylus avellana* voor.

De hazelaar is een "naaktbloeier"; hij bloeit als hij nog geen bladeren heeft en is voor de bestuiving afhankelijk van de wind. Aan de hazelaar zitten de mannelijke en de vrouwelijke bloeiwijzen apart. De mannelijke bloempjes zitten in katjes en zijn al in de zomer aanwezig in de oksels van de bladeren. Ze gaan pas bloeien in januari. De vrouwelijke bloempjes zitten met drie tot vier in een klein knopje bij elkaar. Tijdens de bloei zijn alleen de rode stijlen met de stempels te zien. De hazelaar wordt tot 6 m hoog en gaat pas na tien jaar vrucht dragen. Er zijn echter ook geënte struiken verkrijgbaar, die al na drie jaar vrucht dragen.

Vlier (*Sambucus nigra*) 🌿

Zowel bloemen als bessen worden gebruikt voor het maken van wijn de bessen worden ook verwerkt tot jenever en jam of gelei. Ook worden de bessen gebruikt voor het verven. De bessen kunnen beter niet rauw gegeten worden aangezien ze licht giftig zijn. Ze bevatten de naar dit geslacht genoemde stof *sambunigrine*, die door koken onschadelijk wordt gemaakt. Van de bloemschermen kunnen vlierbloesembeignets worden gemaakt, een toetje. Hiervoor moeten deze in een beslag worden gedoopt en daarna in ruim vet goudbruin worden gebakken.

Vlierbloesem laat men even trekken in water en gefilterd kan men daarvan een limonade maken die verfrissend en zweetafdrijvend werkt, ook bij verkoudheden. Dit kan ook met de jonge scheuten in de periode van Sint Jan (24 juni) die op dat moment het krachtigst zijn. Vlierbessen worden altijd gekookt, ze bevatten enorm veel vitamines. Ze geven een pittige smaak bij het toevoegen aan kruisbessenjam. Men kan ook van vlier zelf een sterke jam maken, of siroop en bollen. Gezeefd is deze siroop het huismiddel tegen keel- en buikpijn.

Gekneusde bladeren bijeengebonden boven een deur of raam houden muggen op afstand. Kransen van vliertakken legt men over de hoofden van paarden om lastige vliegen op afstand te houden.

Vuilboom / Sporkehout (*Rhamnus frangula*) 🌿

De benaming vuilboom heeft te maken met de rottinggeur van de schors. Wanneer je met het hout van deze boom te maken hebt, krijg je daar heel vieze handen van. De naam sporkehout wijst op de gemakkelijk brekende twijgen. De boom wordt nog vaak verkeerdelijk aangeduid als *Frangula alnus*.

De bessen zijn klein, eerst groen, dan rood en later blauwzwart wanneer ze rijp zijn. De vruchten dienen niet alleen als voedsel voor veel vogels, ook van hazelmuis en boommarter is bekend dat ze graag de bessen van beide struiken eten. Het hout werd in het verleden regelmatig als hakhout geëxploiteerd. Het leverde houtschool op van een goede kwaliteit die als grondstof voor buskruit diende. In Duitsland heeft haar dit zelfs de naam Pulverholz opgeleverd.

Tamme kastanje (*Castanea sativa*) 🌿

De Kastanje is genoemd naar de Griekse plaats Castanea waar de boom veel voorkwam. De vruchten vielen bij de Grieken en later bij de Romeinen zo in de smaak dat zij de bomen ook bij hun nederzettingen gingen planten door heel Europa. Het kan een forse boom met een hoogte van 20 tot 30 meter worden.

Tamme kastanjes zijn gepoft prima eetbaar. De Romeinen maakten er een soort pap (pollenta) van. Men droogde de kastanjes langzaam boven een open vuur, waarna ze werden gemalen en met melk gemengd. Vooral in zuidelijk Europa worden kastanjes veel gegeten zowel gepoft als in de vorm van pasta's zoals 'Marron glacé' en 'Crème de Marron'.

Kastanjarahout wordt evenals eikenhout gebruikt voor lambrizingen en balken. Minder bekend is dat van het hout ook veel wijnvaten worden gemaakt omdat het bouquet van de wijn hierin goed bewaard blijft.

Beuk (*Fagus sylvatica*) 🌿

Vooral in het bos valt de Beuk, die in heel Europa voorkomt, op door zijn rechte en opvallend gladde stam. Als de beuk voldoende ruimte heeft kan hij wel 40 meter hoog en dertig meter breed worden.

De Beuk wordt vaak als haag aangeplant. Hij kan goed worden gesnoeid en blijft dicht. Beukenhout is zeer buigzaam, vrij hard, zwaar en goed bewerkbaar maar niet erg duurzaam. Het is zeer geschikt voor het maken van meubilair en parketvloeren, ook voor drukletters en houtsneden werd het gebruikt (de woorden 'beuk' en 'boek' zijn nauw aan elkaar verwant). Het afvalhout is uitstekend brandhout en wordt o.a. gebruikt voor het stoken van ovens en het roken van vis.

Een cultuurvorm met purperbruine bladeren is de Bruine beuk.

Het Latijnse woord *Fagus* betekent 'eten'. Uit de kleine nootjes van de Beuk werd olie geperst waarvan onder meer zeep en lampenolie gemaakt werd. Beukennootjes zijn vers niet geschikt voor het eten van grote hoeveelheden: ze bevatten namelijk een klein beetje giftig blauwzuur. Door ze te roosteren wordt het gif verwijderd.

Robinia (*Robinia pseudoacacia*) 🌳

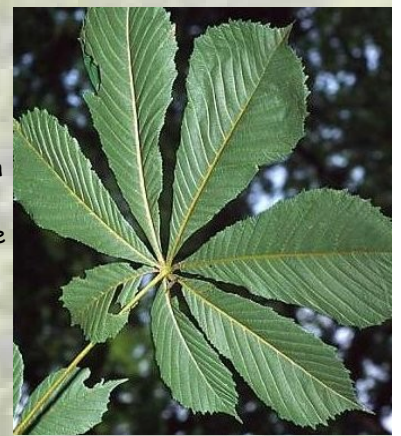
De Robinia Pseudoacacia (schijnacacia) wordt in Nederland vaak Acacia of Valse Acaia genoemd maar is geen familie van de echte Acacia. Er zijn veel ondersoorten. Het is een snelgroeende boom die een hoogte van 20 tot 25 meter en een breedte van 12 tot 18 meter kan bereiken. Op de takken zitten scherpe doorns van zo'n 3 cm lang. De robinia loopt pas laat in het voorjaar uit en blijft in de herfst lang blad houden. De lange leerachtige peulen die na de bloei ontstaan blijven de hele winter aan de takken zitten. De boom verspreidt zich niet alleen door de zaden maar ook door veel ondergrondse worteluitlopers die, vaak wel 10 tot 20 meter van de stam opschieten en in een jaar wel meer dan een meter in lengte kunnen toenemen.

De geslachtsnaam Robinia komt van de 17e-eeuwse hovenier Jean Robin, die uit Amerika zaden van de boom opkweekte in Parijs. De boom wordt veel in parken en tuinen aangeplant. Robinia is in gebruik als zandbinder op hellingen en ook vaak aangeplant als laanboom. Het gele hout met donkere kern en duidelijke jaarringen is hard, dicht, taai en duurzaam. Het bevat looistof en ruikt enigszins bitter. Het hout is vochtbestendig en wordt gebruikt voor paalwerk, wielen en vloeren. Tegenwoordig wordt het weer veel gebruikt als vervanger van tropisch hardhout in tuinmeubilair. De boom levert goed brandhout en veel honing. De bloemen worden gebruikt voor het maken van parfum.

Paarden-(Wilde-)kastanje (*Aesculus hippocastanum*) 🌳

Tot het geslacht paardenkastanje (*Aesculus*) behoren ruim twintig soorten. De Paardenkastanje komt op het Noordelijk halfrond voor, voornamelijk in Noord-Amerika, Zuidoost-Europa (Albanië en Griekenland), de Himalaya, China en Japan. In Nederland is vooral de witte paardenkastanje (*Aesculus hippocastanum*) te vinden, en in mindere mate de rode paardenkastanje (*Aesculus carnea*). De rode paardenkastanje is ontstaan uit de kruising van de witbloeiende *Aesculus hippocastanum* met de roodbloeiende *Aesculus pavia*.

De witte paardenkastanje is een brede boom en kan 20 tot 25 m hoog worden. De witte bloemen hebben in het hart een rode vlek en aan de voet van de kroonbladen een geel honingmerk.

De rode paardenkastanje kan tot 20 m hoog worden.

De paardenkastanje heeft tegenoverstaande handvormige samengestelde bladeren. De voet van de centrale bladsteel is onderaan verbreed en heeft een typisch hoefijzervormig bladmerk met meer dan drie bladsporen.

De boom bloeit in mei. De bloeiwijze is een eindstandige bloempluim, kaars genoemd, die aan de buitenkant van de boomkroon zitten. Alle soorten zijn eenhuizig en hebben een- of tweeslachtige bloemen.

De vrucht is een driekleppige doosvrucht (bolster). De zaden (kastanjes) kunnen wanneer de bomen in straten staan overlast geven. De cultivar 'Baumannii' van de witte paardenkastanje evenals de cultivar 'Plantierensis' van de rode paardenkastanje geeft GEEN zaden (kastanjes). Dit is met name interessant als er onder de kastanjeboom auto's parkeren, omdat er dan geen deuken in de auto kunnen komen.

Berk / Ruwe Berk (*Betula pendula*- syn. *Betula verrucosa*) 🌳

Er zijn weinig bomen zo winterhard als de Berk die zelfs boven de Poolcirkel voorkomt. In de toendra's komt de Berk ook in struikvorm voor. In de noordelijke streken bestaan veel legendes en symbolen die samenhangen met de Berk. In onze streken wordt de Ruwe berk 15 tot 20 meter hoog met uitschieters tot 30 meter. De kroon is meestal onregelmatig gevormd.

Mooie sierboom. Vaak toegepast in brandsingels tussen naaldhout (loofhout vat minder snel vlam als naaldhout). De dunne stammen zwaaien in de wind gemakkelijk heen en weer. Er is geen verschil te zien tussen kernhout en spinthout. Het wordt veel gebruikt voor het maken van handgrepen voor gereedschap, borstels e.d. De boom werd door de Germanen en Kelten als een heilige boom beschouwd. Men schreef hem zuiverende krachten toe en gebruikte zijn takken om de geesten van het oude jaar op de vlucht te jagen. Misdadigers en geesteszieken werden met berkentakken afgeranseld om de kwade geesten te verdrijven. 'Betula' is een Latijns woord voor 'slaan'

Berken zijn belangrijk als pionierboom op voedselarme grond. Het sap van de berk bevat veel suiker, door toevoeging van honing kun je er berkenwijn van maken, ook wordt het gebruikt bij de fabricage van shampoo. Berkenolie uit de bast verjaagt insecten. Van het hout wordt o.a. meubilair en multiplex gemaakt. Het hout is zacht en rot buiten gemakkelijk, vaak is de schors nog aanwezig, terwijl het hout van een dode berk al is weggerot.

Els (*Alnus*) 🌳

Alnus is een verbastering van het Latijnse woord 'alor amme' dat 'door de stroom gevoed' betekent. Het zijn krachtige groeiers die zo'n 15 meter hoog worden. De boom wortelt oppervlakkig en ondiep met veel fijne wortels. Elzen kunnen uitstekend tegen vochtige omgevingen, en ze staan dan ook veelal langs de waterkant of op moerassige grond. Elzen leven in symbiose met bacteriën uit het geslacht *Rhizobium* die zorgen voor de binding van stikstof uit de lucht. Deze levensgemeenschap bevindt zich in knolletjes aan de wortels. De els functioneert als groenbemester. Na het omzagen van een els krijg je na 5 minuten kleurverandering die kan variëren van rood tot bruin. Deze kleur wordt voornamelijk gevormd door koolstofmonoxide.

De els wordt samen met de Italiaanse populier in windsingels langs boomgaarden geplant. Doordat de fruitbomen in de luwte staan treedt er minder wind- en stormschade aan de vruchten op wat de oogst ten goede komt. Een windsingel groeit tot een bepaalde hoogte waarna de bomen getopt worden. Op Terschelling werden elzen in elzenhagen rond akkertjes geplant om deze akkertjes te beschermen tegen het stuivende duinzand. Net als de wilg kunnen elzen goed geknot worden.

Elzenhout is zacht hout met een rustige nerf en een rossige kleur. Het is ideaal om te bewerken, voor het snijden van houten lepels, schalen en andere producten. Het is geen handelshout maar valt in de categorie "boeren gebruikshout". In vorige eeuwen werd elzenhout veel gebruikt voor oeverbeschouwingen en ook om te heien in drassige bodem. De stad Venetië staat deels op heipalen van elzenhout.

Volgens een oud volksgebruik zijn elzenknopjes een effectief middel tegen reuma. Hiervoor moeten de knoppen na het plukken worden gedroogd, waarna er thee van kan worden gezet.

Italiaanse populier (*Populus nigra 'Italica'*) 🌳

'Italica' vormt een smalle zuilvorm die later aan de onderkant wat breder kan worden. De boom heeft een rechte stam met veel knobbels en vergroeiingen en steil opgaande takken waaraan driehoekige tot ruitvormige bladeren zitten. Het blad loopt bronsgroen uit en wordt egaal lichtgroen in de zomermaanden. In de herfst kleurt de boom goudgeel.

De Italiaanse populier is een mannelijke selectie, wat wil zeggen dat er alleen mannelijke katjes aan de boom verschijnen.

De boom wordt door zijn grootte voornamelijk gebruikt voor landschappelijke beplantingen, parken, plansoenen en windsingels. De boom is niet geschikt voor weg- en laanbeplanting omdat hij veel last heeft van takbreuk. Wel is de boom als geheel goed windbestendig. Voor tuinen moet de zuilvormige selectie van de ratelpopulier (*Populus tremula* 'Erecta') worden aangeraden. Evenals wilgen, hebben de populieren een krachtige, oppervlakkige en verspreide wortelgroei. Daarom mogen ze niet dicht bij huizen, wegen en leidingen geplant worden. De wortels kunnen door zachte muren en gaatjes in muren groeien. Ook wegen en leidingen kunnen opgedrukt worden door de wortel van de populier. Moderne muren en wegen bieden genoeg weerstand.

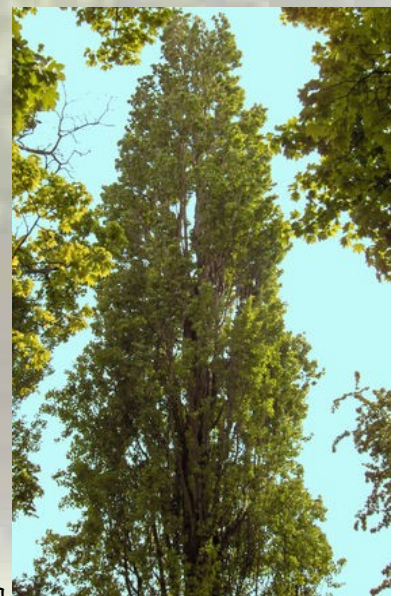
Alle populieren (m.u.v. *Populus lasiocarpa*) zijn tweehuizig d.w.z. mannelijke en vrouwelijke bloemen komen voor op verschillende planten. De bloem is een hangend katje dat voor het uitlopen van het blad verschijnt. Mannelijke bloemkatten hebben vele (5 tot 40) meeldraden bijeen, de kleur is vaak rood. Ze vallen spoedig af als ze hun werk hebben gedaan, nl. stuifmeel afgeven. Dit geschiedt door de wind (windbestuiving).

Hij bloeit in maart. De vrouwelijke katjes worden bestoven door het stuifmeel en blijven tot in mei / juni hangen. Dan springt de doosvrucht open en komt het 1 bij 3 millimeter grote zaadje vrij. Het is omgeven door donzig pluus en voert ver op de wind mee. Sommige bomen produceren zoveel pluus dat het lijkt of het sneeuwt. Mensen kunnen voor dit pluus allergisch zijn. Eind juni 2005 produceerden vrouwelijke populieren in Almere zeer veel pluus, dat ook zeer brandgevaarlijk bleek te zijn. Lang niet alle pluus bevat een zaadje. Om te ontkiemen heeft het zaad een vochtig kiembed nodig zoals rivieroeveren. Een populier wordt vruchtdragend na ±15 jaar.

Populieren vormen een belangrijke voedselbron voor de rupsen van veel vlinders.

De ratelpopulier (esp) werd vroeger wel geplant naast de "bruidssuite" van hotels. Het rustgevend geluid van de bladeren zou het jonge paar goed doen. Het hout is wit tot grijsachtig van kleur. Het wordt voor veel doeleinden gebruikt. In Nederland worden er o.a.

klompen van gemaakt. In Spanje wordt het hout gebruikt voor het maken van sinaasappelkistjes. Verder wordt populierenhout gebruikt voor kratten, pallets, papier, triplex, kasten en niet te vergeten lucifers omdat het hout traag brandt en niet knettert. Leonardo da Vinci schilderde de Mona Lisa op een paneel van populierenhout.

Grove den / Vliegden (*Pinus sylvestris*) 🌲

De Den, groeit onder de meest bizarre omstandigheden van de evenaar tot de poolcirkel. Ze kunnen in een smalle rotsspleet wortelen maar ook in verstuivend zand. Afhankelijk van de omstandigheden blijven de bomen klein of worden heel groot, tot wel 50 meter. De Den kan wel 500 jaar oud worden. Door zijn oppervlakkige wortelgroei wordt de Den vaak aangeplant op erosiegevoelige gronden.

De grove den is een naaldboom of conifeer uit de familie (*Pinaceae*). De naam is misleidend, het is geen den of *Abies* en zou moeten zijn **pijnboom**. In onze omgeving vooral aangeplant om als mijnhout te dienen. Van de stammen werden vroeger scheepsmasten gemaakt.

Kegelvormige groene kegels. Ook leverde de boom terpentijn, hars en teer. Het hout noemt men grenen, het is sterk, zacht en gemakkelijk te bewerken. Hout van de Fijnspar (kerstboom) noemt met vuren.

De vliegden is een variant van de grove den. Door de willekeurige verspreiding door de wind van het lichte zaad, voorzien van een vleugeltje, ontstaan vrijstaande bomen met laaghangende takken en een brede kroon.

De zwarte den (*Pinus nigra*) met de variëteiten Corsicaanse den en Oostenrijkse den heeft langere naalden en gele tot licht grijsbruine kegels.

Het is een naaldboom met een kegelachtige kruin die bij oudere bomen schermvormig wordt. De zwarte den kan 55 meter hoog en meer dan 500 jaar oud worden. De boom tolereert geen schaduw en moet vol in de zon staan, maar kan goed tegen sneeuw en vorst.

Spar / Fijnspar (*Picea abies*) 🌲

De Fijnspar is een grote boom, tot wel 50 meter hoog, met een rechte stam en horizontaal groeiende takken op regelmatige afstand. Vrijstaand is de vorm meestal piramidaal. Hij komt voor in Noord- en Oost-Europa evenals in grote delen van Azië en kan 100-150 jaar oud worden. Er zijn echter bomen bekend die 220 jaar oud zijn. De schors van de Fijnspar heeft een roodachtige kleur. De naalden zijn 12 tot 24 mm lang. De lichtbruine kegels zijn 10 tot 19 cm lang en gesloten 2,5 cm dik. Het timmerhout van de Fijnspar wordt vuren genoemd. De Fijnspar wordt veel als kerstboom gebruikt en hier dan ook speciaal voor gekweekt. Den en Spar zijn onder meer van elkaar te onderscheiden doordat de Den twee naalden samen in een kokertje aan de tak heeft staan en de Spar maar één naald.

Linde (Hollandse) (*Tilia europaea*) 🌲

De Hollandse linde is een boom meteen brede piramidale kroon die 30 tot 40 meter hoog wordt. Hij heeft z'n soortnaam 'Tilia' te danken aan het Griekse woord 'tilos' dat 'vezel' betekent. De vezels uit de bast van de boom werden vroeger namelijk gebruikt om schoeisel en touw van te maken.

De linde wordt veel gebruikt als leiboom, dan wordt hij wel leilinde genoemd. Takken worden hierbij horizontaal gebogen en aan een frame vastgemaakt. In volgende jaren worden de scheuten op de stam en scheuten die de verkeerde kant op groeien gesnoeid. Op die manier ontstaat een dicht bladerscherm dat met name in de zomer verkoeling in huis biedt. Linden worden veelvuldig aangeplant als herdenkingsboom.

Voordat de raffinage van suiker zijn intrede deed was de linde belangrijk omdat de lindebloei veel honing produceert.

Van de bloemen van de linde kan kruidenthee gemaakt worden, in het Frans **tilleuil** genaamd.

Lindehout is een houtsoort dat zich zeer goed leent voor houtsnijwerk, draaiwerk en beeldhouwwerk, omdat het vrij zacht is, een fijne nerf heeft en gelijkmatig is opgebouwd. De lindeboom werd bij de Kelten en de Germanen aanzien als heilige boom. De godin Freya zou er zich in vestigen. De geest van de linde gold als beschermer voor huizen, bronnen en kerken. Ook later werd de lindeboom als 'goede boom' beschouwd. Huwelijken werden gesloten onder de linde; de duimen van de geliefden werden dan in de bast gedrukt. Een lindetak zou tevens helpen als middel tegen tandpijn bij kinderen en het werd, in amuletvorm, gebruikt als bescherming tegen heksen en geesten.

Wilg / Knotwilg (*Salix*) 🌿

De wilg is een tweehuizig plantengeslacht van bomen en struiken uit de Wilgenfamilie, die naast de wilgen de populieren bevat. Wilgen zijn zomergroene bomen met verspreide bladstand. De knop heeft één knopschub. De bloem van de wilg heeft de vorm van katje en groeit uit de zijknoppen van een éénjarige twijg. De wilgenkatjes zitten of staan, dit in tegenstelling tot de populier die hangende katjes heeft. De pluizige zaden worden door de wind verspreid maar zijn slechts korte tijd kiemkrachtig. De meeste soorten zijn erg gemakkelijk te stekken. Wilgen zijn pionierboomsoorten met een grote lichtbehoefte. Wilgen komen in Nederland veel voor langs sloten. Wilgen houden namelijk over het algemeen van een vochtige bodem en groeien zeer snel.

De wilg kan op ongeveer 2 meter hoogte afgezaagd worden en heet dan knotwilg. Aan de stam groeien vervolgens waterloten, die wilgentenen worden genoemd. Ze worden tegenwoordig vooral gebruikt om manden, tuinschermen e.d. te maken. Vroeger werden wanden van hutten

gemaakt van vlechtwerk van wilgentenen, afgedicht met klei, en funderingen van dijken werden gelegd op matten van gevlochten wilgentenen. Deze zinkstukken blijven op hun plaats door ze af te zinken met basaltstenen en beschermen de bodem tegen erosie.

Knotwilgen bepalen in belangrijke mate het typisch Hollandse landschap. Het is belangrijk dat eenmaal geknotte wilgen regelmatig opnieuw geknot worden, omdat de anders te dik wordende loten na een aantal jaren de boom uit elkaar scheuren. Nu de vraag naar wilgentenen afneemt, wordt dit werk vaak door vrijwilligers gedaan. Knotwilgen bieden door hun dichte kruin en hun vaak holle stam veel nestel- en schuilgelegenheid voor vogels, marters, vleermuizen en insecten en verrijken daarom vaak de fauna van een gebied.

Knotwilgenpad langs het 'Ommetje'

Meidoorn (*Crataegus monogyna*) 🌿

Meidoorn is een geslacht van struiken die van nature in Europa, Noord-Amerika, Azië en Noord-Afrika voorkomen. Sommige soorten komen ook als boom voor en groeien dan uit tot een hoogte van 6 tot 8 meter. De meidoorn werd vanwege de doornen op de takken veel gebruikt in hagen (zie ook: [maasheggen](#)). Het hout is hard en fijn van structuur. De Griekse plantennaam is 'kratós' wat 'kracht' betekent.

Van het geslacht meidoorn (*Crataegus*), ook haagdoorn of steendoorn, genoemd komen in de Benelux twee soorten inheems voor. Dit zijn de Eenstijlige meidoorn (*Crataegus monogyna* syn. *C. oxycantha*) en de Tweestijlige meidoorn (*Crataegus laevigata*).

In het oude Griekenland en Rome gebruikte men de Meidoorn vooral bij huwelijksplechtigheden, bij de Grieken was de Meidoorn gewijd aan de Godin Maia, naar wie de maand mei is genoemd. In Christelijke tijden werd de boom ook gekerstend en gewijd aan Maria. Meidoorns staan dan ook vaak bij Mariakapelletjes. Net als andere doornige struiken werd van de Meidoorn gedacht dat hij de kracht had om bliksem en heksen te weren.

Kamperfoelie - Wilde (*Lonicera periclymenum*) 🌿

De Wilde kamperfoelie is een in West-Europa (m.u.v. België) algemeen voorkomende, overblijvende, bladverliezende klimplant uit de kamperfoelifamilie (Caprifoliaceae). De rechtswindende of kruipende, houtige stengels kunnen 2 tot 10 meter lang worden. Hoewel de plant niet parasiteert, 'wurgt' de plant wel zijn drager doordat deze zijn gewicht moet dragen en minder bladruimte en licht heeft. De 4-6 cm lange en 2-5 cm brede, gaafrandige, groene bladeren zijn spits-eirond.

De roomwitte, 3-5 cm grote bloemen zijn in eindstandige trossen gegroepeerd, tweelippig, later wordt de kleur iets donkerder en neigt naar geel. De bloemen hebben een aangename geur. De bloeiperiode is in juni tot september. De rode vruchten zijn giftig.

Men kan deze plant aantreffen in bossen, met name op lichte of halflichte plaatsen, en in heggen en kreupelhout. In de tijd van de Romeinen werd de plant gebruikt bij borstkwalen en urineweginfecties.

Gelderse roos (*Viburnum opulus*) 🗿

De groeiwijze is opgaand tot drie meter hoog. De Gelderse roos bloeit in mei- juni met witte bloemetjes die in platte tuilen voorkomen. De randbloemen zijn steriel, de overige bloemen fertiel (vruchtbaar). De randbloemen hebben de functie om insecten te lokken. Na de bloei komen er trosjes met hangende bessen, die lang aan de struik blijven zitten. De Gelderse roos is in Nederland vooral te vinden in het rivierengebied langs kreken of strangen. De bloem wordt door insecten bezocht vanwege de honing. De rode giftige vruchten worden door vogels weinig gewaardeerd, ze blijven lang in de winter hangen.

Krentenboompje (*Amelanchier lamarckii*) 🗿

Het geslacht 'Amelanchier' behoort tot de grote familie van Rosaceae waartoe ook appel, peer, aardbei, braam en mispel behoren.

In de winter ziet de krentenboom er vrij onopvallend uit ,maar in het voorjaar zorgen de witte trossen bloemetjes voor een prachtig schouwspel wat gevolgd wordt door paarsrode eetbare besjes,deze smaken erg zoet. Ook voor de vogels zijn ze een lekkernij. De bladeren zijn langwerpig of ovaal en zijn aan de onderzijde behaard. In de herfst is het blad bronskleurig.

Het Krentenboompje is een weinig eisende struik die eigenlijk overal en op alle grondsoorten wil groeien.

De krent is van nature zoet, er kan jam van worden gemaakt of laat ze drogen, zodat ze later in compote kunnen worden gebruikt. Of gebruik ze als vervanger van krenten. De zaden bevatten amygdaline, dat licht giftig kan zijn. Zorgen hoeft u zich niet te maken, de zaden verteren nauwelijks of niet in de maag. Ook vogels (merel, lijster en spreeuw) zijn gek op de krent. Ze zijn er meestal eerder bij dan u. Door vogels heeft de krent een groot verspreidingsgebied gekregen. De zaden worden her en der uitgepeept.

Lijsterbes (*Sorbus aucuparia*) 🗿

De wilde lijsterbes wordt tot 10 m hoog. De soort hoort bij de Rozenfamilie. De bladeren zijn geveerd met 9 tot 17 blaadjes, die 2 tot 6 cm lang zijn. De boom bloeit in mei/juni met 8 tot 10 mm grote, crèmewitte bloemen in veelbloemige tuilen. De 6 tot 10 mm grote, oranje-rode vruchten zijn bolvormig.

De boom komt voor in bossen en houtwallen. Omdat de wilde lijsterbes erg winterhard is, was het een van de eerste bomen die na de ijstijd in de Benelux voorkwamen. De plant wordt door insecten bestoven en de verspreiding vindt vooral plaats door vogels die van de bessen hebben gesnoept. In kort tijdsbestek worden, vooral door de lijsters alle bessen opgegeten. De soortnaam 'Aucuparia' betekent letterlijk 'vogelvangst'.

De lijsterbes is zinnebeeld voor wijsheid, kracht en beschermt tegen het kwaad. Zij is bij de Kelten de toverboom. De Keltische druiden gebruikten lijsterbesstokken bij hun rituelen. Vooral in Wales wordt de Lijsterbes als Heilige boom vereerd. Volgens een oude Ierse legende zou de vrouw zijn ontstaan uit een Lijsterbes. In de Schotse Hooglanden werd de Lijsterbes geplant tegen toverij. Ook lieten de herders hun schapen elk jaar onder de takken van een Lijsterbes door gaan. Varkens gaf men een aftreksel van lijsterbessen als bescherming tegen ziektes.

Bij de oude Grieken was zij gewijd aan Aphrodite, godin van liefde en schoonheid. Volgens een Romeinse legende groeiden er lijsterbessen uit de bloeddruppels van een arend die met de demonen streed.

De lijsterbes werd vroeger vaak op kerkhoven als toverboom en om demonen af te schrikken geplant.

